

Schoolzwemmen: kopje onder?

een onderzoek naar de dreigende afbraak van het schoolzwemmen in de provincie Utrecht

Een onderzoek van:

fractie Socialistische Partij in Provinciale Staten van Utrecht
Texel 12, 3524 AP UTRECHT

Utrecht, juni 1995.

Schoolzwemmen: kerntaak of overbodige luxe?

Het schoolzwemmen heeft in ons waterrijk land altijd een groot maatschappelijk en politiek draagvlak gehad. Voor wat betreft het politieke draagvlak lijkt daar de laatste jaren verandering in te komen.

De financiering van het schoolzwemmen voor het gewoon basisonderwijs vindt plaats via de algemene middelen van de betreffende gemeenten. En die gemeenten vinden in het kader van bezuinigingen en "kerntaak" discussies in toenemende mate dat de subsidies afgebouwd of zelfs beëindigd kunnen worden.

De fractie van de Socialistische Partij in de Utrechtse Provinciale Staten heeft voor de gemeenten uit onze provincie de stand van zaken onderzocht, en de argumenten die gebruikt worden om met het schoolzwemmen te stoppen tegen het licht gehouden. Dit rapport doet daarvan verslag.

De huidige situatie: afbraak in hoog tempo

Aan ons onderzoek hebben 36 van de 38 gemeenten in de provincie Utrecht meegewerkt (95%). Alleen Leersum en Oudewater deden niet mee. Het onderzoek heeft zich gericht op het **gewone basisonderwijs**. Het speciaal onderwijs hebben we buiten beschouwing gelaten. Hiervoor bestaat een landelijke subsidieregeling, en het schoolzwemmen staat in deze sector (nog) niet ter discussie.

In 28 van de 36 gemeenten (78%) is in het schooljaar 1994/95 een gemeentelijke regeling van kracht die voorziet in een financiële tegemoetkoming aan scholen die deelnemen aan het schoolzwemmen. In Breukelen, Bunnik en Maarssen wordt de subsidiëring met ingang van 1995/96 beëindigd. In Eemnes en Montfoort is afschaffing van de regeling in discussie. In enkele andere gemeenten (Amersfoort, Renswoude, Soest, Zeist) is sprake van mogelijke beperkingen (minder lesweken, minder groepen) of afschaffing op termijn. Het is duidelijk dat het politieke draagvlak voor schoolzwemmen snel terugloopt.

Er zijn ook gemeenten waar de raad expliciet (vaak na afschaffingsvoorstellen van B&W) haar steun heeft uitgesproken voor het handhaven van het schoolzwemmen: o.a. Baarn, Houten. In de andere gemeenten bestaat impliciet een redelijk tot groot draagvlak in de raad.

Voor een compleet overzicht van de stand van zaken verwijzen wij naar [tabel 1](#):

Gemeente	SZ?	Opmerkingen
Abcoude	nee	één basisschool heeft zelf schoolzwemmen georganiseerd; geen bemoeienis van gemeente
Amerongen	nee	jaren geleden afgeschaft; argumenten: grote afstand, kosten, veel leerlingen hebben al diploma
Amersfoort	ja	discussie over reductie lesweken 37 -> 32
Baarn	ja	plan B&W voor beperking schoolzwemmen tot één groep m.i.v. 1995/96 is afgestemd door raad
Breukelen	ja	schoolzwemmen wordt m.i.v. schooljaar 95/96 afgeschaft; argument: iedereen heeft al diploma
Bunnik	ja	besluit tot afschaffing van de regeling per augustus 1995 is genomen
Bunschoten	ja	"groot draagvlak in gemeenteraad"
Cothen	ja	na gemeentelijke herindeling en opening zwembad Wijk bij Duurstede gaat men in Wijk zwemmen
De Bilt	nee	afgeschaft eind jaren 80; argument: 80% leerlingen had al diploma
Doom	ja	"opheffing niet aan de orde"
Driebergen-Rys	nee	afgeschaft in 1992; argument: veel kinderen hebben al diploma
Eemnes	ja	schoolzwemmen wordt waarschijnlijk opgeheven m.i.v. schooljaar 1995/96
Harmelen	ja	"voldoende draagvlak in gemeenteraad"
Houten	ja	"voldoende draagvlak in gemeenteraad"; 4 jaar geleden voorstel voor opheffing in raad afgestemd
Langbroek	ja	na gemeentelijke herindeling en opening zwembad Wijk bij Duurstede gaat men in Wijk zwemmen
Leersum	?	geen antwoord ontvangen
Leusden	ja	voldoende draagvlak
Loenen	nee	afgeschaft bij gemeentelijke herindeling (1989), hierbij ging het zwembad van Mijnden over naar gemeente Loosdrecht, werd tevens geprivatiseerd
Loosdrecht	ja	"voldoende draagvlak in gemeenteraad"
Lopik	ja	"geen plannen voor opheffing"
Maarn	ja	"behoorlijk draagvlak in gemeenteraad"; wel efficiëntere organisatie
Maarsse	ja	wordt afgeschaft met ingang van schooljaar 1995/96
Maartensdijk	nee	
Montfoort	ja	mogelijk opheffing m.i.v. schooljaar 1995/96; hangt samen mogelijke sluiting openluchtbad
Nieuwegein	ja	geen planning voor wijziging regeling
Oudewater	?	geen antwoord ontvangen
Renswoude	ja	wellicht binnenkort discussie over afschaffing
Rhenen	ja	regeling staat niet ter discussie
Ronde Venen	nee	schoolzwemmen is opgeheven m.i.v. schooljaar 1994/95
Soest	ja	"intentie in het kader van kerntakendiscussie: stoppen per 2001"
Utrecht	ja	"geen plannen voor wijziging regeling op korte termijn"
Veenendaal	ja	"voldoende draagvlak"

Vleuten-de Meern	ja	geen plannen voor afschaffing regeling op korte termijn
Woerden	ged.	schoolzwemmen voor reguliere basisonderwijs afgeschaft m.i.v. 1992/93; wel: speciaal onderwijs
Woudenberg	ja	"geen plannen voor wijziging regeling"
Wijk bij Duurstede	ja	Na oplevering nieuwe zwembad verbetert reistijd sterk (nu zwemmen in Doorn)
Ijsselstein	ja	"voldoende draagvlak"
Zeist	ja	"opheffing staat ter discussie"

De bezuinigingswoede leidt nog niet altijd tot afschaffing. Enkele andere methoden om de kosten te verlagen:

In veel gemeenten is het **aantal leerjaren** waarin schoolzwemmen wordt gegeven teruggebracht van drie naar twee. In Baarn hebben B&W zelfs voorgesteld om terug te gaan naar één leerjaar, maar dit is door de gemeenteraad afgestemd.

Ook wordt het **aantal lessen/jaar** teruggebracht. Zo wil Amersfoort het aantal lesweken beperken van 37 tot 32. Een erg onvoordelige manier van bezuinigen, omdat de vrijvallende capaciteit in het zwembad voor die paar weken nauwelijks op een andere manier kan worden ingevuld.

Een aantal gemeenten brengt scholen die zijn aangewezen op **busvervoer**, hiervoor kosten in rekening. De scholen vragen dan in het algemeen een vrijwillige bijdrage aan de ouders (het vragen van verplichte eigen bijdragen is wettelijk verboden).

De gemeente Zeist heeft bij het terugbrengen van het schoolzwemmen van twee naar een jaar een **vangnetregeling** ingevoerd, waarbij kinderen die na dit jaar nog niet kunnen zwemmen, gesubsidieerde (particuliere) lessen kunnen volgen voor het behalen van het A-diploma.

En daarnaast zijn er natuurlijk allerlei acties om **efficiënter te werken**. Zo bekijkt men in Maarn of scholen gecombineerd van de zwembus gebruik kunnen maken. Gezien de grote verschillen in subsidies per leerling tussen de verschillende gemeenten, lijkt het ons een goede zaak om nog eens te onderzoeken of er door samenwerking of een betere organisatie goedkoper gewerkt kan worden.

Voor een compleet overzicht van de kosten van schoolzwemmen, de deelname en de regeling voor het vervoer verwijzen wij naar tabel 2:

Gemeente	Kosten	Aantal Leerl	Welke groepen	Aant school	Vervoer	Waar zwemmen?
Amersfoort	f 612.000,-	3.400	3+4 of 4+5	alle	org:gemeente bet:ouders (ged)	Amersfoort
Baarn	(3+4) f3,50 (5) f1,75	?	3+4+5	alle	org:gemeente bet:ouders	Baarn
Breukelen	f 43.000,-	ca.300	4+5	alle	org+bet: gemeente	Breukelen
Bunnik	f 37.700,-	500 à 600	5 t/m 8	alle	org:gemeente bet:gemeente	Bunnik
Bunschoten	?	?	4+5	alle	org:gemeente bet: school (ged)	Bunschoten
Cothen	?	?	?	?	?	Doom
Doom	f 43.000,-	?	5+6	alle	org+bet: school	Doom
Eemnes	f 13.000,-	140	3+niet zwemmers 4	5 (6)	org:gemeente bet:ouders	Laren (NH)
Harmelen	f 62.500,-	610	3+4+5 1x/wk 6+7+8 1x/2wk	alle	te voet	Harmelen
Houten	f 391.000,-	1200?	4+5	alle	org:gemeente (al- leen SO/kl.kern)	Houten
Langbroek	?	?	?	?	?	Doom
Leusden	f155.350,- +f38.000,-	ca.900	3+4 of 4+5	alle	org:gemeente bet:gemeente	Leusden
Loosdrecht	f 31.990,-	ca.180	6+7	alle	org:gemeente bet:gemeente	Loosdrecht
Lopik	?	?	3 t/m 8	alle	org+bet gemeente	Lopik
Maarn	f 22.000,-	ca.400	5+6+7 of 6+7+8	alle	org+bet gemeente	Doom
Maarssen	f 68.954,-	ca.600	?	alle	org:gemeente	Maarssen
Montfoort	f 71.063,-	100 LS 900 MF	LS:3+4 38wk MF:3/8 zomer			
Nieuwegein	f 141.186,-	1207	3+4	alle	org:gemeente bet:ouders (ged)	Nieuwegein
Renswoude	f 12.580,-	139	3+4+5	alle	org:gemeente bet:ouders (ged)	Veenendaal
Rhenen	f 94.500,-	450	5+6	alle	org+bet gemeente	Rhenen
Soest	f 262.900,-	ca.550	4	alle	org:gemeente bet:ouders (ged)	Soest

Tabel 2: kosten, deelname en vervoersregeling per gemeente

Gemeente	Kosten	Aantal Leerl	Welke groepen	Aant school	Vervoer	Waar zwemmen?
Utrecht	?	4600	5+6 of 4+5	alle	org+bet:gemeente	Utrecht
Veenendaal	f20,-/LL.jr	975	5+6	alle-2	org:gemeente bet:ouders	Veenendaal
Vleuten- de Meern	f 5.200,- / groep	15 groepen	4+5	alle	org:gemeente bet:ouders(ged)	De Meern
Woudenberg	f 300,-/wk	267	4 of 5	alle	org:gemeente bet:?	Leusden
Wijk bij Duurstede	f 77.000,-	375	3 of 4	8 (12)	?	Doom
Ijsselstein	f 132.065,-	583	7+8	alle	?	Ijsselstein
Zeist	f 114.385,-	650	5	alle	org:gemeente bet:gemeente	Zeist

Tabel 2: kosten, deelname en vervoersregeling per gemeente (vervolg)

Drie argumenten om schoolzwemmen af te schaffen, en waarom ze niet deugen

"Het is te duur"

Volgens de eigen opgaven van de gemeenten met een schoolzwemregeling bedragen de kosten gemiddeld zo'n 200 gulden per leerling per jaar. Dat lijkt ons helemaal niet duur, afgezet tegen de kosten die ouders moeten maken wanneer hun kind elders zwemlessen moet krijgen. Dan praat je, afhankelijk van het lesprogramma al gauw over 25 tot 50 gulden per maand. En daar komen dan nog de kosten van het wekelijks heen en weer rijden naar het zwembad nog bij.

En dan de kosten voor de gemeente. De tekorten van vrijwel alle zwembaden in de provincie worden gefinancierd via de gemeenten. Schoolzwemmen vindt plaats tijdens de slappe uren, wanneer er nauwelijks ander publiek is. Wanneer het schoolzwemmen wordt beëindigd, wordt de exploitatie van het (eigen) zwembad dus verslechterd. De particuliere zwemlessen die voor het schoolzwemmen in de plaats komen vinden meestal plaats in de vroege ochtend, de middag of op zaterdag, waardoor ze veel eerder conflicteren met andere gebruikers van het zwembad: de zwemverenigingen en de recreanten.

"Ze kunnen al zwemmen"

Dat klopt. Op het moment dat het schoolzwemmen start, gewoonlijk groep 4 of 5 van de basisschool, kunnen de meeste kinderen al zwemmen. Dat percentage ligt hoger naarmate de school in een welvarender buurt ligt.

De oorzaak van dit verschijnsel is dat de scholen -omdat dit voor hen zelf gemakkelijker te organiseren is- erg laat starten. Vanuit de ontwikkeling van het kind gezien zou in groep 2 of 3 gestart kunnen worden. Op deze leeftijd is echter meer toezicht nodig bij het omkleden, en bij het vervoer van en naar het zwembad. Dat betekent dat meer ouders bij het schoolzwemmen betrokken moeten worden. Dat kost de scholen werk.

Anderzijds betekent het overschakelen op particuliere lessen nóg veel meer inzet van ouders. Er deugt nog iets niet aan dit argument. Weliswaar kunnen de **meeste** kinderen in groep 4 of 5 van de basisschool niet zwemmen, maar er blijft een flinke groep over die dat nog niet kan. Met name in wijken met lagere welstand kan lang niet iedereen zich zwemlessen permitteren. Afschaffen van het schoolzwemmen omdat driekwart van de leerlingen dat niet nodig heeft, betekent dat een kwart uit de boot valt.

Naar onze mening ligt het voor de hand om het rendement van het schoolzwemmen te verhogen door eerder te starten. De scholen dienen geholpen te worden om dit organisatorisch mogelijk te maken.

"Het is omslachtig; te lange reistijden"

Dit argument hoor je vooral in de buitengebieden. Daar ligt het zwembad vaak een of twee dorpen verderop.

Toch valt het met die reistijden wel mee. De provincie Utrecht telt bijna 40 overdekte zwembaden, er is vrijwel geen school te vinden die niet binnen 15 (bus)minuten van een zwembad ligt. Met de bouw van een overdekt zwembad in Wijk bij Duurstede is een van de laatste witte vlekken in de provincie opgevuld.

Wat wel (soms) een rol speelt is de psychologische drempel die sommige gemeenten hebben

om "over de grens" te gaan zwemmen. Zo heeft de gemeente Loenen het schoolzwemmen afgeschaft, toen in 1989 bij de gemeentelijke herindeling het eigen zwembad overging naar de gemeente Loosdrecht. Het kan ook anders: vanuit Eemnes wordt gebruik gemaakt van het zwembad in Laren, nota bene in een andere provincie gelegen.

Wij willen ervoor pleiten om altijd uit te gaan van de kortste reisafstand voor de school, ook als dat betekent dat er bij een zwembad "over de grens" gezwommen moet worden.

Conclusies en aanbevelingen

De maatschappelijke kosten van schoolzwemmen zijn lager dan bij individuele zwemlessen; bovendien krijgt iedereen gegarandeerd les.

Door bezuinigingen op c.q. afschaffen van het schoolzwemmen worden ouders gedwongen hun kinderen op zwemles te doen; per saldo stijgen hierdoor de kosten, afgezien van de grote hoeveelheid reistijd/begeleiding van en naar het zwembad en de extra milieuvervuiling door het grote aantal extra autoritten.

Bij afschaffing van het schoolzwemmen vallen 10-25% van de kinderen uit de boot, wier ouders zwemlessen niet kunnen of willen betalen. Dit is onwenselijk. Een vangnet-regeling (alleen kinderen die niet kunnen zwemmen op schoolzwemmen) achten wij uit het oogpunt van stigmatisering onwenselijk. Bovendien is dit organisatorisch lastig te regelen voor de scholen, en doet het geen recht aan de baten van schoolzwemmen in het kader van lichamelijke opvoeding.

Door afschaffing van schoolzwemmen valt meestal een deel van de inkomsten van het zwembad weg. Hierdoor kan de exploitatie van het zwembad in gevaar komen.

Er zou eerder gestart moeten worden met schoolzwemmen: bij voorkeur in groep 2. Dit is ook de leeftijd waarop ouders kinderen op zwemles doen. Door vroeger te starten is het percentage kinderen dat al kan zwemmen veel geringer.

Gemeenten kunnen nog veel van elkaar leren qua efficiency: de kosten per leerling lopen voor de verschillende gemeenten sterk uiteen.

Naar onze mening dient het provinciaal bestuur van Utrecht te bevorderen dat in alle gemeenten een basiskwaliteit bij het schoolzwemmen gegarandeerd blijft.